

***Summary.** The article considers the main features of Ukrainian historical and cultural monuments and analyzes their significance for the development of cultural-cognitive tourism and excursion activities in general.*

***Key words:** historical and cultural monuments, tourism, excursion activity, culture.*

УДК 339.137.2:640.4

В.С. Поліщук,
кандидат економічних наук, доцент,
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

ЯКІСТЬ ОБСЛУГОВУВАННЯ ЯК ГОЛОВНИЙ ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

***Анотація.** В статті звертається увага на необхідність підвищення надання якості послуг підприємствами готельно-ресторанного бізнесу, як головного чинника зростання їх конкурентоспроможності. Виділені шляхи і засоби досягнення цього завдання. Вказані основні Міжнародні і вітчизняні правові акти, які направлені на підвищення і оцінювання якості наданих послуг відповідними видами підприємств.*

***Ключові слова:** підприємство, готельно-ресторанний бізнес, якість, конкурентоспроможність, послуга, надання.*

В умовах ринкової економіки конкуренція є головним регулятором суспільного виробництва. Вона підпорядковує і спрямовує діяльність усіх суб'єктів ринку, виступає природним регулятором попиту та пропозиції на товари та послуги і є об'єктивним законом, який примушує найефективніше використовувати задіяні у виробничому процесі економічні ресурси, які формує власник, і пропонувати на ринку більш дешеві та якісні порівняно з конкурентами товари та послуги [4, с. 131].

Особливо зросла роль конкуренції з часу становлення в Україні ринкової економіки і входження її в співдружність європейських і світових країн. Саме це, в значній мірі, посприяло розвитку становлення в ній підприємств готельно-ресторанного типу, як одного із складових популяризації економічного і політичного становлення держави на світовому ринку.

Саме з розвитком ринкових реформ та інтеграцією України у світовий економічний простір, виходом підприємств готельно-ресторанного бізнесу, як складової туристичної індустрії на міжнародний ринок і збільшення кількості потенційних конкурентів посилюється конкуренція між суб'єктами господарювання, які пропонують надання тих чи інших послуг. Тому, щоб забезпечити успіх на ринку послуг, підприємства готельно-ресторанного типу, як і будь-які інші (мається на увазі виробничого спрямування), повинні прагнути до поліпшення якості обслуговування клієнтів, застосовуючи при

цьому помірні ціни і вдосконалені форми організації обслуговування споживачів. Це в свою чергу сприятиме зростанню доходності підприємств готельно-ресторанного типу, призведе до удосконалення форм організації обслуговування споживачів і збільшення на цій основі прибутку.

Виходячи із вище викладеного, ми з впевненістю можемо заявити, що вибрана нами тема статті є актуальною.

Мета написання статті – висвітлити шляхи і методи підвищення якості послуг готельно-ресторанного господарства, як головного чинника зростання конкурентоспроможності його діяльності.

Слід відмітити, що питання підвищення якості надання послуг підприємствами готельно-ресторанного бізнесу не є новим. Йому приділяли і продовжують приділяти ряд провідних вітчизняних і зарубіжних вчених. Серед них найбільш відомими є: Ю.Ф. Волков, О.П. Єфимова, Н.А. Єфимова, Л.М. Худолій, Г.Б. Мунін, А.Л. Лесник, М.Н. Смірнова, Л.Г. Лук'янова, Т.Т. Дорошенко, І.М. Мініч, В.В. Архіпов, Т.В. Іванникова, А.В. Архіпова, Р. Браймер, Ю.А. Грабовський, О.В. Скалій, Т.В. Скалій, В.Г. Фецов, В.С. Ковешніков, М.П. Мальська, Х.Й. Роглев і ряд інших.

Зокрема, розглядаючи проблему поліпшення якості послуг підприємств готельно-ресторанного бізнесу, вчені В.С. Ковешніков, М.П. Мальська, Х.Й. Роглев підкреслюють, що проблема якості є найважливішим чинником підвищення рівня життя, економічної, соціальної та екологічної безпеки. Розвиваючи актуальність і важливість поліпшення якості послуг, дані вчені характеризують якість, як комплексне поняття, що відображає ефективність усіх сторін діяльності: розроблення стратегії, організації надання послуг, маркетинг і інше. При цьому вони звертають увагу на те, що найважливішою складовою всієї системи якості готельно-ресторанного бізнесу є якість послуг, з чим ми не можемо не погодитися.

Характеризуючи якість послуг, як головного чинника підвищення конкурентоспроможності діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу, ми звертаємо увагу на існування різних трактування якості. На нашу думку найбільш вдале є трактування дане Міжнародною організацією зі стандартизації (стандарт ІСО – 8402), яка визначає якість, як сукупність властивостей і характеристик послуг, що надають їм здатність задовольняти обумовлені або передбачувані потреби. І саме, задовольняючи ці самі потреби клієнтів, ми створюємо передумови до залучення максимальної кількості споживачів, тих чи інших послуг, наданих відповідними закладами, що в кінцевому підсумку позитивно відбивається на грошових надходженнях в касу закладів, що робить його фінансово міцним, а отже і конкурентоздатним.

Крім того, поліпшуючи якість наданих послуг, ми підвищуємо (сприяємо підвищенню) іміджу закладу, що в певній мірі впливає на підвищення конкурентоспроможності.

Стандарт ІСО – 8402 розрізняє різні поняття якості, а саме: «забезпечення якості», «управління якістю», «спіраль якості». Але всі ці поняття мають єдину мету – підвищення якості наданих послуг.

Вимоги до якості на міжнародному рівні визначаються стандартами ІСО серії 9000. Дані стандарти установили єдиний визнаний у світі підхід до договірних умов відносно оцінки систем якості та одночасно регламентують відносини між виробниками і споживачами послуг. Виходячи із вище сказаного, ми можемо зробити висновок про те, що якість готельних і ресторанних послуг повинна гарантувати споживачеві задоволення його запитів. Ці властивості формуються за твердженням вченого В.С. Ковешнікова, в процесі обслуговування у відповідних закладах на всіх їх етапах і в усіх ланках. Разом з тим утворюється вартісна величина готельних послуг, що характеризує витрати на їхнє надання, планування і розробку нових видів послуг і значною мірою визначає їхню ціну, а відтак – їхню конкурентоспроможність.

Саме такий підхід покладений в основу прийнятого ЄС документа – глобальної концепції законодавчого забезпечення якості послуг на європейському ринку. Згідно даної концепції, перш ніж надавати послуги підприємства готельно-ресторанного бізнесу повинні довести, що вони відповідають основним європейським вимогам.

Саме такий підхід до оцінювання якості наданих послуг, робить вітчизняні підприємства готельно-ресторанного напрямку конкурентоспроможними, що так важливо в умовах ринкової економіки, коли кожне підприємство самостійно здійснює свою підприємницьку діяльність і всесторонньо відповідає за його беззбитковість.

При цьому слід мати на увазі, що формування якості послуги починається на стадії її проектування. Так, у сфері дослідження розробляють принципи надання підприємством нових послуг, проводять підготовку того чи іншого закладу до їх надання клієнтам.

Якість надання послуг підприємством в значній мірі залежить від його діяльності (від того як здійснюється його керівництво і управління). Саме ці фактори (особливості) сприяють досягнення поставлених цілей, щодо поліпшення якості наданих послуг.

Щоб досягти максимальної якості послуг, необхідно, крім вище сказаного, здійснювати постійне спостереження і контроль в процесі їх безпосереднього надання та споживання. При цьому необхідно докладати зусилля щодо попередження дефектів, які можуть мати місце в процесі виробничої діяльності підприємства.

На основі вище сказаного, ми можемо зробити висновок про те, що тільки комплексний підхід до проблем підвищення якості надання послуг підприємствами готельно-ресторанного бізнесу сприятиме їх популяризації, а отже підвищенню їх іміджу і конкурентоспроможності на внутрішньому ринку.

Система визначення рівня якості підприємствами готельно-ресторанного бізнесу в Україні ґрунтується на стандарті ДСТУ – ISO 9002 з врахуванням вимог ДСТУ – ISO 9004-2, що зареєстровані у Мінюсті 15.04.1999 року. Відповідно до Закону України «Про заходи щодо подальшого розвитку туризму» і наказу Держстандарту України від 27.01.1999 року № 37 була

введена обов'язкова сертифікація якості послуг відповідно до цих стандартів. Сертифікат відповідності якості видається на термін не більше п'яти років.

Список використаних джерел

1. Волков Ю.Ф. Интерьер и оборудование гостиниц и ресторанов. – М.: Феникс, 2003. – 352 с.
2. Волков Ю.Ф. Технология гостиничного обслуживания. – М.: Феникс, 2003. – 386 с.
3. Волков Ю.Ф. Экономика гостиничного бизнеса. – М.: Феникс, 2003. – 384 с.
4. Історико-культурні, географічні та економічні аспекти розвитку на Хмельниччині : колективна монографія / [кол. авторів ; за ред.: С.А. Копилов (гол. ред.), С.Е. Баженова (наук. ред.)]. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2017, – 168 с.
5. Ефимова О.П., Ефимова Н.А. Экономика гостиниц и ресторанов. – М.: Новое знание, 2004. – 391 с.
6. Ковешніков В.С. Організація готельно-ресторанної справи: Навч. Посібник / Ковешніков В.С., Мальська М.П., Роглев Х.Й. – К.: Кондор-Видавництво, 2015. – 752 с.
7. Худолій Л.М., Мунін Г.Б. Управління якістю як один із головних важелів конкурентоспроможності готелю // Формування ринкових відносин в Україні: Зб. наук. праць. – 2002. – 17 с.

УДК 338.4

І.Г. Смирнов,

доктор географічних наук, професор,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

В.В. Обозний,

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри туризму,

Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова

МАРКЕТИНГОВИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ІСТОРИЧНИХ МІСТАХ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

У статті розкрито роль маркетингового чинника у розвитку туризму історичних міст на прикладі українського міста Кам'янець-Подільський та польського міста Тарнів. Ці міста об'єднує їхня багата історико-культурна спадщина, середньовічні оборонні споруди, сучасна чисельність населення (дещо більше 100 тис. мешканців) та сучасний адміністративний статус (провінційні центри). Також відмітимо, що свого часу (у 20-х рр. минулого століття) у цих містах знаходилась столиця Української Народної Республіки та Український Національний університет, що є особливо цікавим для туристів з України. Але Тарнів нині приймає в 4 рази більше туристів